

การตีความสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา: ว่าด้วยบัวสัญลักษณ์ Logo

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

THE INTERPRETATION OF BUDDHIST SYMBOLS: SYMBOLS OF LOTUS ON LOGO

OF THE BUDDHIST MANAGEMENT MAJOR

พระมหาภคณี ภัททิโสภณ, ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรัทธา, พระปลัดระพีณ พุทธิสาโร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

E-mail: krisada.sae@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายความเกี่ยวกับสัญลักษณ์บัวที่เป็น Logo ของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ใช้การศึกษาเอกสาร งานวิจัย การสัมภาษณ์ และเขียนเป็นความเรียงในรูปแบบบทความวิชาการ ผลการศึกษาพบว่า บัวมีคติที่เนื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนานับแต่อดีตตั้งแต่การเกิดของศาสดาผู้ก่อตั้งพระพุทธศาสนา คำสอน หรือการบูชาด้วยบัว ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ ดังปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เมื่อตีความเฉพาะสัญลักษณ์ของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ จะอธิบายความได้ว่าบัว จำนวน 9 กลีบดอก ให้ความหมายว่า 3 กลีบดอกแรก ด้านหน้า หมายถึง พระรัตนตรัย (พระพุทธ-พระธรรม-พระสงฆ์) ซึ่งเป็นความเชื่อสูงสุดของชาวพุทธ และ 3 ไตรสิกขา (ศีล-สมาธิ-ปัญญา) หลักการพัฒนตนเองของชาวพุทธ 6 กลีบดอกด้านหลัง หมายถึงงานคณะสงฆ์ 6 ด้าน ซึ่งสัมพันธ์กับทศ 6 ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้เรียนสาขานี้จะต้องรับผิดชอบต่อสังคมส่วนร่วมผ่านงาน 6 ด้าน รวมกันเป็น 9 กลีบดอก หมายถึง คุณของพระสงฆ์ 9 และพุทธคุณ 9 ที่จะเป็นแบบอย่างต้นแบบให้ปฏิบัติของพระพุทธเจ้า และสังฆเจ้า พร้อมเผยแผ่ส่งต่อแบบอย่างที่ดีนี้ แก่ชุมชน สังคม ทำประโยชน์ให้เกิดแก่ส่วนรวม ผ่านการจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (change) อย่างชาญฉลาดด้วยความเข้าใจและรู้จริง ประกอบด้วยอุดมคติหรือจิตวิญญาณของการเป็นนักบวช “สมณสัญญา” (Idealist) พร้อมคิดสร้างนวัตกรรมทางความคิด การปฏิบัติ และการส่งเสริมสร้างนวัตกรรมในพระพุทธศาสนาพร้อมเท่าทันเทคโนโลยี (Innovation) เปลี่ยนแปลงไปสู่การมีอิสระทางจิตวิญญาณ ไปสู่เป้าหมายอันเป็นอุดมคติในทางพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: การตีความสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา, บัว, การจัดการเชิงพุทธ

Abstract

The purpose of this article is to explain the lotus symbol of the Buddhist Management Program. Use document education Research and interview. The results showed that Bua has a Buddhist tradition since the birth of the Prophet who founded Buddhism, teachings or worship with lotus flowers. As shown in the Buddhist scriptures When specifically describing the symbolism of the branch of Buddhist management Which has been designed with explanations of the combined effect. The lotus flower

has 9 petals, meaning 3 means threefolds or three jewels Which is the highest belief of Buddhists and 3 due to the threefolds which reflect the continuous self-development of the Buddhist monks. The 6-petal in the back, which means the 6-sided Sangha work in relation to the direction of the 6, is the monk. Buddhists who study in this field must be responsible for society participation through 6 events in a total of 9, meaning the virtues of monks 9 and Buddhakhun 9, as well as Priests do you want your life to appear. And benefit the public Through systematic management to create change wisely with understanding and real knowledge Which consists of the ideals or the spirit of the monk "Idealist", ready to think, create innovation in ideas, practices and promotion of innovation in Buddhism, along with technological innovation (Innovation) to change towards independence Spiritual towards the goal of ideal until Nirvana is the important goal of Buddhism.

Keywords: The interpretation of Buddhist symbols; Lotus; the branch of Buddhist management

บทนำ

บทความนี้เกิดจากสัญลักษณ์ดอกบัว หรือ Logo ของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ที่ถูกออกแบบโดย ดร.ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรัทธา ที่ประสานเจตนาร่วมกับพระมหากุสุมา กิตติโสภโณ เลขาธิการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ จึงสอบถามข้อมูลจากทั้งสองท่านต่อสิ่งที่ต้องการสื่อสาร คิด แนวคิด ผ่านความเป็นบัวในตราสัญลักษณ์ หรือโลโก้ สู่การสื่อสารและตีความ บัวมาเป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาซึ่งต้องมาคิดต่อไปว่าบัวมีความหมาย หรือจะสื่อสารแนวคิดทางศาสนาได้อย่างไร ? ดังเราเห็นตราธรรมจักรในพระพุทธศาสนา กางเขนในศาสนาคริสต์ และ จันทรเสี้ยวในแบบอิสลาม ทั้งหมดเป็นสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายในศาสนา เพียงแต่ความหมายของการสื่อสารก็แตกต่างกันไปตามคติเป้าประสงค์ในแต่ละศาสนา บัว ถูกยกย่องให้เป็นราชินีแห่งดอกไม้ น้ำ ดอก ใบ มีขนาดใหญ่ สีสันสะดุดตาเมื่ออยู่พ่นน้ำ มีความสวยงามเมื่อปรากฏแก่สายตาผู้พบเห็น ในภาษาสันสกฤต เรียกบัวว่า "บังกข" แปลว่าเกิดแต่ตม เป็นพันธุ์ไม้น้ำที่มีเหง้าหรือหัวอยู่ในตม ใบและดอกแตกออกมาจากเหง้าหรือหัวนี้ บัวเป็นพืชดอกโบราณ กำเนิดมานานกว่า 100 ล้านปี บัวถูกใช้เป็นดอกไม้ศักดิ์สิทธิ์ ใช้บูชาเทพเจ้าของอียิปต์โบราณ ทางพระพุทธศาสนา ถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา ใช้เป็นดอกไม้บูชาพระรัตนตรัย เป็นการผูกพันจิตใจให้ระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์สำหรับชาวพุทธ นอกจากนี้ชาวพุทธคุ้นเคยกับคำว่าดอกบัว 4 เหล่าเครื่องจำแนกบุคคลตามวิถีการพัฒนา บัวจึงมีนัยยะของการอธิบายความดีความ และสร้างความหมายร่วมในบริบทที่หลากหลายเช่นกัน

ดังนั้นบัวจึงเป็นสัญลักษณ์ร่วมกับประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนานับตั้งวันประสูติของเจ้าสิทธิตะ ดอกบัวเป็นส่วนหนึ่งของการเกิดขึ้นของศาสนา เป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า และเป็นลักษณะการสื่อสารแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ดังนั้นแนวคิดการจัดทำสัญลักษณ์ ตรา หรือโลโก้นี้จึงมีเป้าหมายเพื่อสื่อสารแนวคิดทางพระพุทธศาสนาผ่านตราสัญลักษณ์ที่ปรากฏ ดังเราเห็นตราธรรมจักรเป็นภาพตัวแทนของพระพุทธศาสนา ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้าซึ่งบัวจึงปรากฏในหลากหลายมิติ ทั้งการเกิดของศาสนา บัวกับคำสอน เครื่องบูชา หรือการตีความในสิ่งก่อสร้างศาสนสถาน ในบริบททางประวัติศาสตร์ สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา เช่นในงานวิจัยเรื่อง “ฐาน “บัวลัย” ในวัฒนธรรมทวารวดี : ที่มา ความหมาย และความสัมพันธ์ทางด้านรูปแบบจากอินเดียสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้-Pedestal With A “Walai” Moulding in Davaravti Art : Original, Concept and Relationship Between India and South East Asia” (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2005) ที่ศึกษาบัวในบริบทของสถาปัตยกรรมที่ว่า “ฐาน “บัวลัย” เป็นชื่อเรียกฐานอาคารที่พบอยู่ในวัฒนธรรมทวารวดี ได้แก่ ฐานบัวที่มีการประดับลวดลายบัวเป็นลูกแล้วขนาดใหญ่เรียกว่า “วลัย” ซึ่งหมายถึงวงแหวนหรือกำไล ลักษณะของฐานดังกล่าวนี้สามารถเทียบได้กับฐานอาคารประเภทหนึ่งในงานศิลปะอินเดียโดยเฉพาะในอินเดียภาคใต้ที่นิยมประดับลูกแก้วขนาดใหญ่ลักษณะเดียวกันเรียกว่า “กุ่มท” หมายถึงบัวตูมที่กลมบ้วน ด้วยเหตุนี้เองจึงสันนิษฐานว่าฐานบัวลัยในวัฒนธรรมทวารวดีน่าจะมีที่มาจากอินเดียได้ และมีความสัมพันธ์ทางด้านรูปแบบกับศิลปกรรมที่พบอยู่ในช่วงระยะเวลาเดียวกันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 12-16 ได้แก่ ศิลปะชวาภาคกลาง (ในประเทศอินโดนีเซีย) ศิลปะจาม (ในประเทศเวียดนาม) ศิลปะเขมรสมัยเมืองพระนคร (ในประเทศกัมพูชา) และศิลปะศรีเกษตรและพุกาม (ในประเทศพม่า) ในงานช่างไทยพบอยู่เฉพาะในวัฒนธรรมทวารวดีเท่านั้น หลังจากสมัยนี้แล้วจะพบฐานบัวอีกประเภทหนึ่งเรียกว่า “ฐานบัวคว่ำ-บัวหงาย” เข้ามาแทนที่” หรือในงาน นงนุช ภูมาลี (2011 : 114-140) วิจัยเรื่อง “ฐานบัวลูกแก้วอกไก่ของปราสาทในศิลปะขอมสมัยเมืองพระนคร” งานทั้งหมดที่ยกมาสะท้อนถึงวิธีการแฝงหลักพุทธธรรมคำสอน และแนวคิดทางพระพุทธศาสนาใส่ไว้ในงานนั้นด้วยเช่นกัน

ในกรณีนี้บัว จึงเป็นเป้าประสงค์เพื่อนำมาสัญลักษณ์ที่เนื่องด้วยแนวคิดทางพระพุทธศาสนา มาเป็นฐานในการอธิบายและให้แนวคิดเนื่องด้วยพระพุทธศาสนาซึ่งในบทความนี้ประสงค์อธิบายความและสื่อความสัญลักษณ์ในพระพุทธศาสนาจาก “สัญลักษณ์-ตราโลโก้” ของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธเป็นสำคัญซึ่งจะได้นำเสนอเป็นลำดับไป

บัวในพระพุทธศาสนา

คติเรื่องบัวปรากฏในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนานับแต่การเกิดของเจ้าชายสิทธัตถะ ดอกบัวนั้นเป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา ตัวอย่างเช่น พระพุทธเจ้าเวลาประทับนั่ง ยืน เดิน มีดอกบัวมารองรับเสมอ และในเรื่องพระมาลัยก็กล่าวว่ามีชายคนหนึ่งฐานะยากจน ได้เก็บดอกบัว 8 ดอก ฝากพระมาลัยขึ้นไปบูชาพระธาตุจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ จึงได้เกิดเป็นเทพบุตร ดังนั้นใน

สมัยโบราณคนจึงนิยมถวายดอกบัวแด่พระในวันออกพรรษา ถือว่าได้บุญมากรวมไปถึงคำสอนของพระพุทธศาสนา ตามที่ตำนาน เกิดข้อ (2559) ได้ทำการศึกษาไว้ผ่านแนวคิดของบัว 3 เหล่า 4 เหล่า ในพระพุทธศาสนา ที่ยกมาจากพระไตรปิฎก เล่มที่ 4 พระวินัยปิฎก มหาวรรค มหาขันธกะ ตอนคำทูลอาราธนาของท้าวมหาพรหม(พรหมยาจนกถา) เนื้อความว่า พระผู้มีพระภาคทรงรับคำทูลอาราธนาของพรหมแล้วทรงตรวจดูโลกด้วยพุทธจักขุ ทรงเห็นสัตว์ทั้งหลายว่ามีกิเลสหนาบางต่างกัน บางพวกสอนง่าย บางพวกสอนยาก โดยทรงเห็นเป็นอุปมาอุปไมยว่า

“เหมือนในกอบอุบล กอปทุม หรือกอบุณทริก (1) ดอกอุบล ดอกปทุม ดอกบุณทริก บางดอกที่เกิดในน้ำ เจริญในน้ำ ยังไม่พ้นน้ำ จมอยู่ในน้ำ (2) ดอกอุบล ดอกปทุม ดอกบุณทริก บางดอกที่เกิด ในน้ำ เจริญในนาม อยู่เสมอน้ำ (3) ดอกอุบล ดอกปทุม ดอกบุณทริก บางดอกที่เกิดในน้ำ เจริญในน้ำ ขึ้นพ้นน้ำ ไม่แต่น้ำ” (วิ.ม. (บาลี) 4/9/7)

ข้อความนี้ปรากฏในพระไตรปิฎกอีก 6 เล่ม คือ เล่มที่ 10 พระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค (ที.ม.(บาลี) 10/69/21) เล่มที่ 12 พระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก (ม.ม.(บาลี) 12/283/142) เล่มที่ 13 พระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปณณาสก (ม.ม.(บาลี) 13/339/185) เล่มที่ 15 พระสูตรตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค (ส.ส.(บาลี) 15/172/102), เล่มที่ 29 พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิทเทส (ขุ.ม.(บาลี) 29/156/182), เล่มที่ 30 พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย จุฬนิทเทส (ขุ.จ.(บาลี) 30/85/117) ในแต่ละเล่มกล่าวถึงตัวละครต่างกัน ส่วนเนื้อหาหลักเหมือนกันทุกอย่าง

ในส่วนบัว 4 เหล่า ผู้ศึกษาท่านเดิมให้ข้อมูลที่สืบค้นจากอรรถกถา แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ 10 พบว่า ท่านกล่าวดอกบัวเหล่าที่ 4 และบุคคลทั้ง 4 จำพวกเปรียบเทียบไว้ ดังเนื้อความว่า

“บรรดาบัว 4 เหล่า (1) บัวเหล่าที่พ้นน้ำ รอล้มแผ่แสงอาทิตย์แล้วจะบานในวันนี้ (2) บัวเหล่าที่อยู่เสมอน้ำ จะบานในวันพรุ่งนี้ (3) บัวเหล่าที่จมอยู่ในน้ำ จะบานในวันที่ 3 (4) บัวเหล่าที่มีโรคเป็นต้น ที่ยังจมน้ำ จะไม่บาน ทั้งเป็นอาหารของปลาและเต่า (ข้อสุดท้ายนี้) ท่านไม่ได้กล่าวไว้ในพระบาลี (แต่) ควรน้ำมากล่าวไว้ด้วย แล้วควรเปรียบบัว 4 เหล่านี้กับบุคคล 4 จำพวกคือ (1) อุคคตัตถุญญ (2) วิปจิตถุญญ (3) เนยยะ (4) ปทปรมะ” (ที.ม.อ.(บาลี) 2/69/38)

รวมทั้งในอรรถกถาแก่พระไตรปิฎกเล่มที่ 12 (ม.ม.อ.(บาลี) 2/283/54) และ 15 (ส.ส.อ.(บาลี) 1/172/117) กล่าวไว้เหมือนเล่มที่ 10

เมื่อจำเพาะเรื่องบัวในพระพุทธศาสนาจะเนื่องด้วยคำสอนดังปรากฏคำสอนที่เปรียบเทียบกับบัว โดยบัวที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกมี 3 และ 4 เหล่า แต่ในความหมายนี้ต้องการสื่อเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการสื่อสารความเพื่อสอนหรือเปรียบเทียบบุคคลหรือจำแนกบุคคลเพื่อให้เกิดการพัฒนาตามลำดับขั้น ดังที่เราๆ ท่าน ๆ ทราบความเป็นส่วนใหญ่ที่ว่า (1) **อุคคตัตถุญญ** หมายถึงบุคคลที่มีอุปนิสัย สติปัญญาแก่กล้า พอพึงธรรมก็สามารถรู้แจ้งในธรรมวิเศษ โดยทันที เปรียบเหมือน

ดอกบัวโผล่พ้นเหนือน้ำ พอได้รับแสงแดดก็จะบานทันที (2) **วิปัสสนาญาณ** หมายถึงบุคคลที่มีอุปนิสัยสติปัญญามาก ขนาดได้ฟังธรรมคำสั่งสอนอย่างละเอียด แจกแจงให้เข้าใจแล้วสามารถรู้แจ้งเห็นธรรมวิเศษได้ เปรียบเหมือนดอกบัวที่เติบโตขึ้นมาพอดีกับพื้นน้ำ จะบานในวันรุ่งขึ้น (3) **เนยยบุคคล** หมายถึงบุคคลที่มีอุปนิสัย สติปัญญาขนาดที่ต้องพากเพียรค้นคว้า ไต่ถาม หมั่นศึกษาเล่าเรียน และคบถุณมิตร จึงจะสามารถรู้เห็นแจ้งในธรรมได้ เปรียบเหมือนดอกบัวที่เติบโตอยู่ในน้ำ จะผุดขึ้นมาเหนือน้ำและจะบานในวันต่อไป (4) **ปทปรมบุคคล** หมายถึงบุคคลที่มีอุปนิสัย สติปัญญาไม่สามารถรู้แจ้งในธรรมได้เลย แม้จะอธิบายอย่างละเอียดอย่างไรก็ตาม เปรียบเหมือนดอกบัวที่เติบโตอยู่ในน้ำ ไม่สามารถจะโผล่ขึ้นมาเหนือน้ำ อยู่เพียงใต้น้ำ เป็นอาหารของปลาและเต่า

ดังนั้นบัวในมิติทางพระพุทธศาสนาถูกตีความและอธิบายบัวในฐานะ (1) เป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาที่เชื่อกันว่าบริสุทธิ์ซึ่งตรงกับความเป็นจริงที่ด้วยการกำหนดของพระโพธิสัตว์ ซึ่งเนื่องด้วยประวัติของศาสดาผู้ก่อตั้งพระพุทธศาสนา ขณะประสูติทรงเดินได้ 7 ก้าว และขณะที่ก้าวมีดอกบัวมารองรับทุกก้าวไป โบราณจารย์ก็แสดงไว้ว่าเป็นการเดินทางที่มีความหมายคือจะเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปถึง 7 แคว้นแคว้น (2) บัว 3 เหล่า และบัว 4 เหล่า เป็นการเปรียบเทียบลักษณะของบุคคล เพื่อจำแนกไปสู่การพัฒนาอย่างเป็นระบบตามพุทธวิธี (ไตรสิกขา) ทางศาสนา (3) บัวใช้เป็นเครื่องมือ ในการควบคุมศีลธรรมและจริยธรรมทางสังคม ดังปรากฏในวินัยปิฎกที่เสนอว่าบัวเป็นทรัพย์สินในน้ำ การลักบัวเป็นอาบัติ ที่ปรากฏในข้อวินัยที่ว่า

ทรัพย์ที่อยู่ในน้ำ {๔๕}[๔๘] ที่ชื่อว่า ทรัพย์ที่อยู่ในน้ำ ได้แก่ ทรัพย์ที่เขากีบไว้ในน้ำ ภิกษุมิได้ยจิตคิดจะลักทรัพย์ที่อยู่ในน้ำ หาเพื่อนไปด้วย หรือไปแต่ผู้เดียว ต้องอาบัติทุกกฏ ดำลงหรือโผล่ขึ้นในน้ำ ต้องอาบัติทุกกฏ จับต้อง ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติอุลลัจจัย ทำให้เคลื่อนที่ ต้องอาบัติปาราชิก ภิกษุมิได้ยจิต จับต้องดอกอุบล ดอกปทุม ดอกบุณฑริก เหง้าบัว ปลาหรือเต่า ที่เกิดในน้ำนั้น มีราคา 5 มาสก หรือเกินกว่า 5 มาสก ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติอุลลัจจัย ทำให้เคลื่อนที่ ต้องอาบัติปาราชิก (วิ.ม. (ไทย) 1/95/84)

นอกจากนี้บัวกับการแสดงออกทางเพศ ปรากฏในอาบัติสังฆาทิเสส “ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะทำน้ำอสุจิให้เคลื่อน จึงเดินลุย ในสระบัว น้ำอสุจิเคลื่อน” (วิ.ม. (ไทย) 1/268/288) หรือบัวในบริบทเชิงพื้นที่ ปรากฏใน เรื่องแม่น้ำตโปทาที่ว่า “แม่น้ำตโปทานี้ไหลมาจากสระน้ำที่ไสเยนจิตตนิทสะอาตมิทำเรียบ นำรีนรมย์ มีฝูงปลาและเต่าอาศัยอยู่มาก มีดอกบัวขนาดเท่าวงล้อบานอยู่ แต่กระนั้น แม่น้ำตโปทาก็ยังคงร้อนเดือดพล่านไหลไป” (วิ.ม. (ไทย) 1/231/245) การเปรียบเทียบจำแนกบุคคลในบัว 3 และ 4 เหล่า ปรากฏใน เรื่องทรงพิจารณาเวไนยสัตว์เปรียบด้วยดอกบัว(วิ.ม. (ไทย) 1/9/14) หรือบัวในฐานะอาหาร (วิ.ม. (ไทย) 5/278/77) หรือในมิติของการเปรียบเทียบเพื่อการปฏิบัติ “เปรียบเหมือนในกอบัวเขียว (อุบล) กอบัวหลวง (ปทุม) หรือกอบัวขาว (บุณฑริก) ดอกบัวเขียว ดอกบัวหลวง หรือดอกบัวขาวบางเหล่าที่เกิดเจริญ เติบโตในน้ำ ยังไม่พ้นน้ำจมอยู่ใต้น้ำ มีน้ำหล่อเลี้ยงไว้ ดอกบัวเหล่านั้นชุ่มชื้น เอบอบซาบซึมน้ำเย็นตั้งแต่ยอดถึงเหง้า ไม่

มีส่วนไหนที่น้ำเย็นจะไม่ถูกต้อง ฉันทิ ภิกษุทำกายนี้ให้ชุ่มชื้นเอิบอิมด้วยสุขอันไม่มีปิติ รู้สึกซาบซ่านอยู่ ไม่มีส่วน ไหนของร่างกายที่สุขอันไม่มีปิตินี้จะไม่ถูกต้อง ฉันทินั้น ข้อนี้จัดเป็นผลแห่งความเป็น สมณะ ที่เห็นประจักษ์ ซึ่งดีกว่าและประณีตกว่าผลแห่งความเป็นสมณะที่เห็น ประจักษ์ช้อยก่อน ๆ ” (ที.สี. (ไทย) 9/231-232/77) เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีการแสดงธรรมโดยการยกอุปมาถึงดอกบัวที่พระพุทธเจ้าแสดงแก่ลูกศิษย์ของ พระสารีบุตร ผู้มีอุปนิสัยที่จะสามารถบรรลุธรรมเป็นอรหันต์เพียงแค่ขาดการขึ้นนำเท่านั้น พระองค์จึง ทรงเนรมิตดอกบัวจากที่บานสะพรั่งให้เหี่ยวแห้งไปในขณะนั้น ผู้ซึ่งเป็นอัครสาวกมีใจความว่า “...เธอ จงตัดความเยื่อใยของตนเสีย เหมือนบุคคลถอนดอกโกมุท(ดอกกุบล)ที่เกิดในสารทกาลด้วยมือ จง เจริญทางแห่งสันติทีเดียว เพราะพระนิพพาน อันพระสฤตแสดงแล้ว” (คาถาธรรมบท มรรควรรค พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ 25, ข้อที่ 30 หน้า 36) ในกาลจบพระธรรมเทศนา ภิกษุรูปนั้นตั้งอยู่ในพระอรหัตตผล จะเห็นว่า “บัว” มีความเกี่ยวเนื่องเป็นสัญลักษณ์ของความ “ความบริสุทธิ์” ตาม ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เพราะปัจจุบันนี้กระทำการใส่บาตร ก่อนจะจบการใส่บาตรก็ยังมีนิมิต ถวายดอกบัวที่ฝ่าบาตรพระถึงจะถือว่าถวายภัตตาหารครบถ้วน เป็นต้น)

นอกจากนี้แนวคิดเรื่องบัวกับคติในทางศาสนาผ่านสถาปัตยกรรม หรือการตีความที่อธิบาย คติทางพระพุทธศาสนา ดังงานของ กองแก้ว วีระประจักษ์ (2005) ในเรื่อง *วัชรกลางดอกบัวแปด กลีบ* รวมทั้งในงานวิจัยเรื่อง “เจดีย์ยอดทรงดอกบัวตูม วัดโตนดหลาย อ.สรรคบุรี จ.ชัยนาท : การ เกี่ยวข้องกับศิลปะสุโขทัย และศิลปะอยุธยา” (ที.ทาทากะ (2009) รวมถึงในงาน “เจดีย์ยอดทรงดอก บัวตูมกับเจดีย์วัดพระคลัง : ความแตกต่างทางด้านรูปแบบและยุคสมัย” (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2003) ใน งาน เจดีย์ยอดทรงดอกบัวตูมกับเจดีย์บริวาร : แผนผังและวิวัฒนาการ (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2004) การ ตีความผ่านตัวหลักการแนวคิด ดังงานของ ธนเดช ทิวไผ่งาม (2015) การเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของ ผู้หญิงในงานเขียนของชูงและอันหนิเป่าเป่ย์จากเรื่อง เมียหลวงเมียน้อย และดอกบัว หรือในงาน สรณีย์ สายศร (2017) ดอกบัวในเพลง : แนวทางการสร้างสันติภาพท่ามกลางเปลวสงคราม ของ ดิชนัทธ์ ภิกษุเซนแห่งเวียดนามและงานของอ้อมใจ วงษ์มณฑา (2009) ดอกบัว...จากโคลนตมสู่ ความนิยมบูชาจากข้อมูลที่ปรากฏ การสร้างคำอธิบายและตีความจึงนับเป็นวิธีการหนึ่งในการแผ่คำ สอนทางศาสนาทั้งในเชิงความรู้ ปรัชญาหรืออุดมคติทางศาสนา รวมไปถึงการแผ่แผ่แนวคิดที่เกิดขึ้น หรือจะพึงเกิดขึ้นตามคติหรือแนวคิดที่ปรากฏในเรื่องนั้นๆ ซึ่งพบว่าบัวกับคติความเชื่อและการ เชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนานับเป็นลักษณะร่วมตามที่สืบค้นและยกมานำเสนอด้วยเช่นกัน

ความหมายของ “บัว” ในมิติของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัวเป็นสัญลักษณ์ในพระพุทธศาสนาตามหลักฐานที่ยกมาศึกษา แต่เมื่อจำเพาะบัวมาเป็น สัญลักษณ์ หรือ Logo ดังนั้นบัวควรถูกนำมาออกแบบผ่านการคิดร่วมว่าจะสื่อสาร หรือต้องการ อย่างไร ? จากภาพ Logo ที่ปรากฏพร้อมสอบถามข้อมูลจากผู้คิดและออกแบบ บัวถูกนำมาสื่อเป็น สัญลักษณ์อีกครั้ง โดยบัวมีลักษณะ ปลายกลีบเป็นสี่มุม ในกลีบดอกกลีบมาเป็นสี่ขาว กลีบดอก

รวมกันมี จำนวน 9 กลีบ ด้านปลายมีความแหลมสอดรับกับองค์รวมของบัวทั้งหมด และด้านล่างมีข้อความว่า “Buddhist Management” ที่สื่อเป็นภาษาไทยว่า “สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ” อันเป็นสาขาหนึ่งตามการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ที่มีเป้าหมายผสานประยุกต์ศาสตร์ระหว่างพระพุทธศาสนากับศาสตร์ทางการบริหารร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนซึ่งส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ได้เป็นทรัพยากรบุคคล ที่รู้ธรรม รู้วิธีปฏิบัติ รู้พัฒนาการเป็นปฎิเวร มีความรู้ และทักษะทางการบริหาร เพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์แบบองค์รวมในอนาคตได้ ภายใต้ความสะอาด บริสุทธิ์ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีธรรมาภิบาลตามกรอบของการบริหารจัดการยุคใหม่ แต่เมื่อจำเพาะไปที่บัวซึ่งถูกนำมาเป็นสัญลักษณ์หรือเครื่องหมาย ซึ่งการเขียนบทความนี้จะได้ออctrหัส อธิบายความ ภาพจากผู้คิดสัญลักษณ์และผู้ออกแบบร่วมกัน โดยออctrหัสธรรมความหมายได้คือ

ความหมายโลโก้

ดอกบัว ราชแห่งดอกไม้

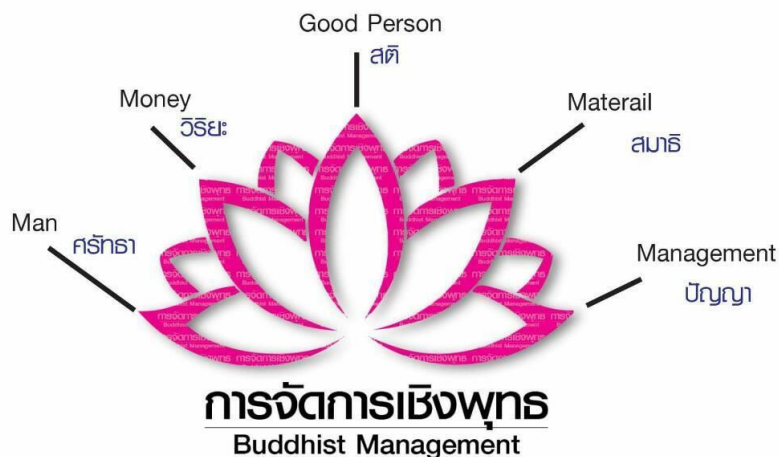
การจัดการเชิงพุทธ ราชแห่งศาสตร์สมัยใหม่

ความหมายเชิงการจัดการ หมายถึง ๔ M ๑ G

ความหมายเชิงหลักการ คือ อินทรีย์ ๕

สติคุณทุกอย่าง ปณิสนคุณ ศรัทธา-ปัญญา, วิธี-สมาธิ

GoodPerson คน ๔ M ในเชิงการจัดการ

ภาพที่ 1 สัญลักษณ์/ตราของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ สัญลักษณ์ที่นำมาสู่การตีความในการศึกษานี้ ออกแบบ/อธิบายความ โดยประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรัทธาและพระมหากฤษณา กิตติโสภโณ

มติที่ 1 บัว 3 กลีบแรก ให้คำอธิบายว่าเป็นพระรัตนตรัย อันประกอบด้วยพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อันเป็นสรณะสูงสุด อันเป็นกรอบความเชื่อและเป้าหมายสูงสุด ในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นอุดมคติและความเชื่อสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา

มติที่ 2 บัว 3 กลีบแรกอธิบายถึงไตรสิกขา อันหมายถึง กลไกหรือช่องทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนา ที่หมายถึงผู้ศึกษาในศาสตร์และสาขานี้ต้องเข้าสู่กระบวนการพัฒนาตนเอง และนำกระบวนการวิธีการไปสู่การพัฒนาคนอื่น ผู้อื่น ให้รู้ในพระรัตนตรัย ความเชื่อสูงสุดในพระพุทธศาสนา 3 และเข้าสู่กระบวนการพัฒนาตนเองตามกรอบของศีล จริยธรรม ทางสังคม วินัย กฎหมาย และเกณฑ์ร่วมทางสังคม สมานธิ อันความมุ่งมั่นใส่ใจในกิจในงาน ในภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบทั้งในเชิงบุคคลและส่วนรวม โดยมีฐานของปัญญาความฉลาดรู้รอบคอบ และตัดสินใจเพื่อปฏิบัติกิจนั้นได้

ตารางที่ 1 กระบวนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา

กระบวนการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขา			
1.ศีล การฝึกหัดอบรมควบคุมกายและวาจา	ทำดี พูดดี ดำรงชีวิตที่ดี	จริยธรรม กฎหมาย ศีลธรรม แนวปฏิบัติที่ดีงาม	เกณฑ์ทางสังคม/กฎศีลธรรม จริยธรรมทางสังคม กฎหมาย/แนวปฏิบัติทางกฎหมาย บรรลุประโยชน์ปัจจุบัน
2.สมาธิ การฝึกหัดอบรมให้มีความคิดแน่วแน่ปลอดโปร่ง ตั้งใจ	ความเพียรพยายาม การระลึกรู้ จิตตั้งมั่นแน่วแน่	มุ่งมั่นหน้าที่ ใส่ใจในงาน	มุ่งมั่นหน้าที่ ใส่ใจในงาน บรรลุประโยชน์ในงานและอนาคต
3.ปัญญา การฝึกอบรมให้เกิดความรู้สูงสุด	ความเห็นที่ตรง ความจริง ความดำริ นึกคิดในทางกุศลที่ถูกต้อง	-ปัญญา/เหตุผล -วิเคราะห์สังเคราะห์ อย่างมีเป้าหมายและ คาดหวังปลายทาง เชิงระบบได้	บรรลุประโยชน์สูงสุด คือ ความสงบ อิสราภาพ หรือความหลุดพ้นใช้เหตุพิจารณาผล / นำเหตุผลไปสู่การหลุดพ้นตามคติในทางศาสนา

มติที่ 3 แนวคิดดอกบัว 3 กลีบ ภายใต้แนวคิด 3B 3M อันหมายถึง

(1) แนวคิดเรื่อง 3Bอันประกอบด้วย (1) B-Buddhist อันหมายถึงพระพุทธศาสนา ที่เป็นจุดหมายรายวิชาเพื่อการเรียนรู้และความเข้าใจ ที่มีฐานของศรัทธา (2) B-Believe ความเชื่อเป็นเครื่องหมายและนำความเชื่อเหล่านั้นไปสู่การกระทำหรือประพฤติปฏิบัติ (3) B-Behavior จนกระทั่งกลายเป็นค่านิยมตามแนวพุทธ (B-Buddhism) ในแบบชาวพุทธ ดังนั้นการจัดการเชิงพุทธจึงต้องเชื่อต่อการทำความดี ตามคติในทางพระพุทธศาสนา และใช้ความดีเป็นฐานในการส่งต่อพฤติกรรมความดีเชิงสังคมให้เกิดความหมายหรือสัญลักษณ์ของการกระทำไปสู่เป้าหมายระดับบุคคล และส่งต่อให้ไปสู่คนอื่นและสังคมในภาพกว้างต่อไป (2) แนวคิดเรื่อง 3M อันประกอบด้วย (1)M-Monksพระสงฆ์สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ กลุ่มเป้าหมายเป็นพระสงฆ์ ชาวพุทธ ดังนั้นกรอบของไตรสิกขา จึงเป็นเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนา เมื่อนำไปสู่การพัฒนาแล้ว พระสงฆ์ชาวพุทธจะต้องเป็นผู้บริหารจัดการวัดและชุมชนชาวพุทธภายใต้กรอบคิดของการบริหารจัดการ (2)M-Management หมายถึงการบริหารคน (M-Man) การบริหารสิ่งใช้ศาสนสถาน (M-Material) การบริหารศาสนทรัพย์สมบัติที่

เนื่องด้วยศาสนา (M-Money) เมื่อบริหารจัดการในกลไกต่าง ๆ เป้าหมายจะต้องเป็นศีลธรรม (3) M-Moral หมายถึง ส่งต่อเป็นการพัฒนาศีลธรรมในมนุษย์ ศีลธรรมความดีในเชิงสังคม หรืออุดมคติในทางพระพุทธศาสนา

ตารางที่ 2 กระบวนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา

เลข-สัญญา	หลักธรรม/หน้าที่	หลักบริหาร	สัญญาเชิงสี	เป้าหมาย
พระรัตนตรัย 3	พุทธะ-ธรรมะ-สังฆะ	3M Monks Management Moral 4Ms(Man/Money/ Management/ Material) 3B B-Buddhist B-Believe B-Behavior ความศรัทธาใน พระพุทธศาสนาส่งผลเป็น การสร้างการเรียนรู้และ พฤติกรรมจริยธรรมพุทธที่ ถูกต้อง ดีงามเหมาะสมเพื่อ ประโยชน์ต่อส่วนร่วม	ชาว (บริสุทธิ์)และ ชมพู (ความรัก) สี ขาวที่บ่งบอกถึง ความบริสุทธิ์ใน ศาสนา ที่ ประกอบด้วย ปัญญาคุณ พระ บริสุทธิ์คุณ สื่อ ความคือผู้เรียน การจัดการเชิง พุทธจึงเป็น ประหนึ่ง สัญลักษณ์ทาง พระพุทธศาสนา และส่งต่อความบริ สุทธิ์สู่สาธารณ ชนโดยไม่จำกัด สีชมพูเป็นสีแห่ง ความรักสากล เป็นความรักที่ไม่ จำกัดแก่ใครที่ไหน อย่างไร รวมทั้ง เป็นสีประจำ มหาวิทยาลัย และ ผู้สถาปนา มหาวิทยาลัย สี ชมพูและสีขาวเมื่อ ผสมกันผู้เรียนการ จัดการเชิงพุทธ ต้องทำหน้าที่ของ ตัวเอง หน้าที่ต่อ ผู้อื่นด้วยความ บริสุทธิ์และด้วย ความรักความ เมตตาอันหา ประมาณมิได้	เป้าหมายของการ จัดการเชิงพุทธต้อง เท่าทันการ เปลี่ยนแปลง (ไตร ลักษณ์)พัฒนาตนเอง บริหารตัวเองไปสู่เป้า หลายทางตามหลัก อริยสัจและมุ่งเป้าสู่ เป้าประสงค์ของ ศาสนาความสงบสูงสุด (นิพพาน)
ไตรสิกขา 3	ศีล-สมาธิ-ปัญญา	M-Management M-Monk M-Moral	ผู้เรียนการจัดการพุทธ ต้องเป็นนักจัดการที่จะ ส่งเสริมจริยธรรมแบบ พุทธอันเป็นศีลธรรม สากลให้ปรากฏต่อ สาธารณะและเป็น ประโยชน์ต่อส่วนรวม	เป้าหมายเชิง พฤติกรรมให้ผู้เรียน การจัดการเชิงพุทธ เท่าทันกับความ เปลี่ยนแปลงอย่าง เข้าใจ (Change)ต่อ ความจริงนั้นอย่างมี อุดมคติกล้าหาญทาง จริยธรรม (Idealist) แยกแยะได้ อย่างมีสติ และทำที่เหมาะสม เท่าทันกับเทคโนโลยี และนวัตกรรมเป็นผู้ใช้ และผลิदनวัตกรรมเชิง สังคม (Innovation) โดยมีเป้าหมายเพื่อ ความสงบสุขขั้นสูงคือ การมีอิสระในการ ดำเนินชีวิตและจิต วิญญาณ (Freedom)

เลข-สัญญา	หลักธรรม/หน้าที่	หลักบริหาร	สัญญาเชิงสี	เป้าหมาย
งานคณะสงฆ์ 6 ทิศ 6(หน้าที่/ บทบาทต่อบุคคลใน องค์กร 6) ธรรมคุณ 6	1.ปกครอง 2.เผยแผ่ 3.ศาสนศึกษา 4.สาธนาูปการ 5.ศึกษาสงเคราะห์ 6.สังคมสงเคราะห์+ (7) พุทธมณฑล	หน้าที่ในการบริหารตามหลักปฏิบัติที่เรียกว่าภาระงาน 6 ประการ (+ 1) โดยมีการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคุณ และส่งต่อคุณธรรมในคุณสมบัติของพระธรรมให้ปรากฏต่อสาธารณะปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์ ชาวพุทธตามหลักธรรมคุณในพระพุทธศาสนา พร้อมประกาศต่อสาธารณะถึงข้อดีแห่งองค์คุณนั้นปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้บริหารงานคณะสงฆ์		
พุทธคุณ 9 สังฆคุณ 9 (ศึกษา ใน 2 ส่วน เป็น การศึกษาองค์ คุณสมบัติของการ เป็นพระพุทเจ้า และเป็นสังฆเจ้า ที่ พร้อมด้วย คุณสมบัติ และ ศึกษาแล้วนำมา เป็นแนวปฏิบัติเพื่อ ฝึกภาวะการเป็น ผู้นำตามองค์คุณ แห่งพุทธคุณ และสังฆคุณ ทำให้ มีตัว และส่งต่อให้ เป็นคุณสมบัติรวม ของสมาชิกใน	1.ลักษณะของผู้นำหรือผู้บริหาร 2.โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีธรรมาภิบาล และมีวิสัยทัศน์นำองค์กรไปสู่ประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ (1). อรหิ เป็นผู้มีจริยธรรมทางสังคม (2)สม มาสมพุทธโธแสวงหาความรู้พัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง (3). วิชชา จรณสมปนโน โปร่งใส สุจริต (4) สุกโต ไปที่ใดพัฒนานำความเจริญก้าวหน้า ทำประโยชน์ส่วนรวม (5). โลกวิทู (วิสัยทัศน์) (6). อนุตตรปรีสทมนสสารทิ ทักษะการบริหารแบ่งปัน พัฒนาคนในองค์กรได้อย่างยอดเยี่ยม(7). สดธา เทวมนุสสานิ เป็นผู้ที่สอนคนเป็นแบบอย่างโดยไม่จำกัดคน ชนชั้น (8). พุทโธ เป็นผู้รู้ในตัวเอง และสอนคนอื่นให้รู้ตาม สร้างสุข (9). ภควา จำแนกพัฒนาคนได้อย่างเหมาะสม ให้ความรู้ทั่วถึงและเป็นประโยชน์	การทำหน้าที่บริหารจัดการภายใต้บุคลิกภาพของพุทธคุณ 9 สังฆคุณ 9 ที่จะต้องศึกษาและปฏิบัติตาม พร้อมเชิดชูเกียรติด้วยการทำหน้าที่ตรงตามหลักการ มีภาวะผู้นำแบบพระพุทเจ้า มีวิสัยทัศน์ดี ปฏิบัติตรงไปตรงมา โปร่งใสเป็นธรรม และสอดคล้องกับเป้าประสงค์ขององค์กร สุจริตในหน้าที่การทำงานในองค์กรรวม ยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนระหว่างองค์กรกับส่วนรวม เป็นต้น		Idealist มีความคิด Innovation ทัน เทคโนโลยี Freedom Idealist จิตวิญญาณเสรี/นิพพานเป็นเป้าหมายสูงสุดของการศึกษาพระพุทธศาสนา

เลข-สัญญา	หลักธรรม/หน้าที่	หลักบริหาร	สัญญาเชิงสี	เป้าหมาย
ชุมชนและสังคม แห่งการตื่นรู้ตาม แนวพุทธด้วย)	(1).สุปฏิปันโน ปฏิบัติตามคำสอน เป็นแบบอย่างที่ดีได้ สอนด้วยภาพที่ กระทำ (2).อุชุปฏิปันโน ปฏิบัติตรง ตามคำสอนข้อตรงต่อคำสอน หลักการ หลักความถูกต้องไม่ละเมิด (3).ญายุปฏิปันโน ปฏิบัติถูกทาง ตาม ครรลองที่ถูกต้อง ในวิถีของหลักการ นั้น ๆ (4).สามจีปฏิปันโน ปฏิบัติ สมควรแก่การทำหน้าที่ (5).อาหุเนย โย ควรค่าแก่การยอมรับนับถือ (6).ปาหุเนยโย ควรค่าแก่การต้อนรับ ให้ทำงานสร้างงาน (7). ทักขิเนยโย ควรค่าทักษิณาหรือให้รางวัลแก่ผู้ทำ งาน (8).อัญชลิกรณียโย ควรแก่การเคารพ นับไหว้ (9).อนุตตรัง ปุญญเขตตั้ง โลกัสสะ เป็นทรัพยากรมนุษย์ใน ศาสนา	(สรรเสริญ นำมาปฏิบัติ ให้เป็นอาจารย์ในตนเอง และพัฒนาผู้อื่นในองค์กร คุณธรรมของพุทธคุณ และสังฆคุณในฐานะที่ เป็นคุณสมบัติ และเป็น แนวปฏิบัติ เป็นต้น)		

ความหมายของ 5 ที่เนื่องด้วยกลีบบัว

มิตินี้ว่าด้วย 5 เนื่องด้วยองค์ธรรม 5 ประการ สอดคล้องกับกลีบดอก จำนวน 5 กลีบดอก
แรก อันประกอบด้วยหลักการทางพระพุทธศาสนา 5 ประการ ตามหลักอินทรี 5 อันประกอบด้วย
ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา เป็นองค์คุณที่สะท้อนถึงควมมีใจยอมรับและเห็นความสำคัญในงาน
ตามแนวทางของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ (ศรัทธา) มีความเพียรพยายาม และมุ่งมั่นในงานตาม
ภาระงาน (วิริยะ) มีความใส่ใจ ทุ่มเทในภาระงานที่ได้รับมอบหมาย (สติ) กลั่นกรอง ลงรายละเอียด
และระมัดระวังในงานด้วยความประณีตในงานนั้น ๆ (สมาธิ) และทำงานในองค์กรรวม พิจารณาไตร
ตรอง พินิจถึงผลได้ คุณ โทษ ประโยชน์ในองค์กรรวมอย่างชำนาญ และชาญฉลาดตรามกรอบแห่ง
ปัญญาในพระพุทธศาสนา (ปัญญา) ทั้งหมดตามกรอบของดอกบัว 5 กลีบจึงว่าด้วยองค์คุณธรรมของ
ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความละเอียดในการทำงานอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

ความหมายของ 6 ที่เนื่องด้วยกลีบบัว

มิตินี้ 1 ว่าด้วยเรื่องธรรมคุณ 6 เรื่องทิศ อันสัมพันธ์ถึงหน้าที่ หมายถึงผู้เรียนหรือเป้าหมาย
ของการผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มุ่งให้ผู้เรียนคำนึงถึงบทบาทหน้าที่ใน 6 ฐานตาม
หลักทิศ 6

1. การบริหารแบบทิศเบื้องหน้า (ปรัตถิมทิศ) ในคติเดิมอาจหมายถึงบิดา มารดา เมื่อผู้เรียน
จบสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ จะต้องมุ่งไปถึงผู้ที่ส่งเสริมให้เกิดการบริหารงานหรือทำงานในตำแหน่ง
ต่าง ๆ ที่จะต้องให้ความสำคัญต่อสมาชิกในองค์กรที่เป็นผู้ใหญ่ ก่อเกิดองค์กรมาร่วมกัน เป็นส่วนหนึ่ง
ของชุมชน พัฒนางานโดยให้ความสำคัญกับสมาชิก เช่น วัดก็จะมียอดิตเจ้าอาวาส พระอุปัชฌาจารย์
พระเถรอาจารย์อาวุโส กรรมการวัด พอระดับสูงขึ้นไปก็ตามสัดส่วนของสมาชิกในองค์กรวัด องค์กร

ปกครองของตัวเอง เป็นต้น คือต้องให้ความสำคัญในทางบริหารที่มองสมาชิกในระดับสูงเป็นผู้ที่เกิตนานประสบการณควรตั้งไว้ในตำแหน่งที่ปรึกษา ขอคำแนะนำ หรือปรึกษาตามโอกาส

2. การบริหารแบบทิศเบื้องขวา (ทักษิณทิส) ในความหมายคือ ครู อาจารย์ นักปราชญ์ผู้รู้ผู้ให้คำปรึกษาในการบริหารจัดการ ที่ให้ความรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้ความสำคัญในฐานะบุคคลสำคัญ ให้ความเคารพ และรักที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลาโดยไม่จำกัดเงื่อนไข โดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ขององค์กร ถูกต้องตามครรลองและเป้าหมายขององค์กรเป็นสำคัญ

3. การบริหารแบบทิศเบื้องหลัง (ปัจฉิมทิส) ในความหมายเดิมได้แก่ สามเณรยา แต่ในเชิงการบริหารอาจหมายถึงบุคคลใกล้ชิด ทีมงานที่เป็นส่วนสนับสนุนอย่างสำคัญในการคิด ตัดสินใจและการบริหารร่วมกัน ในระดับนโยบาย ที่จะพึงมีหน้าที่หรือการแสดงออกต่อกันอย่างเหมาะสมตามภาระงานและหน้าที่

4. การบริหารแบบทิศเบื้องซ้าย (อุตตริทิส) ในความหมายเดิมได้แก่ มิตรสหายอาจหมายถึงทีมงานสายใกล้ ที่จะเป็ทีมงานรับแนวคิดนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ทำให้เกิดการบริหารจัดการขับเคลื่อนไปสู่ระดับปฏิบัติการระดับล่าง ได้อีก

5. การบริหารแบบทิศเบื้องบน (อุปริมทิส) ในความหมายเดิมได้แก่ พระสงฆ์ สมณพราหมณ์ที่ปรึกษา หรือผู้ใหญ่ที่ให้ความเคารพนับถือและให้คำปรึกษา ชี้แนวทาง หรือมีส่วนสนับสนุนอุปถัมภ์ให้เกิดการปฏิบัติในองค์กรรวมขององค์กร

6. การบริหารแบบทิศเบื้องล่าง (เหฏฐิมทิส) ในความหมายได้แก่ ลูกจ้างกับนายจ้าง เมื่อผู้บริหารในสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธจะต้องคำนึงถึงชาวพุทธ ผู้ได้บังคับบัญชา หรือสาธุชนทั่วไปที่จะต้องส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองเป็นสำคัญ

มิติที่ 2 งานคณะสงฆ์ 6 ด้าน อันประกอบด้วย (1) งานปกครอง (2) งานสาธารณูปการ (3) งานเผยแผ่ (4) งานศาสนศึกษา (5) งานศึกษาสงเคราะห์ (6) งานสาธารณสงเคราะห์ รวมทั้งการสร้าง (6+1) (7) การจัดตั้งพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางในการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาเชิงพื้นที่ ในความหมายนี้ ดอกบัว 6 กลีบดอก ที่นอกเหนือจาก 3 ส่วนหน้าจึงถูกอธิบายและตีความว่า เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของนิสิตสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุ พระสังฆาธิการ เจ้าคณะผู้ปกครอง ที่จะต้องบ่งบอกถึงความรับผิดชอบ หน้าที่ของผู้เรียนการจัดการเชิงพุทธ จะต้องขับเคลื่อนหรือส่งต่องานเหล่านี้ด้วยแนวคิดของการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมโดยไม่จำกัดว่าเป็นใครอย่างไร แต่เป้าหมายเพื่อความดีงามของการอยู่ร่วมกันของชาวพุทธและศาสนาในองค์กรร่วมด้วยเช่นกัน

ว่าด้วยเรื่องธรรมคุณ 6 อันเป็นองค์คุณของพระธรรมอันเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้ศึกษาสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ (รวมทั้งนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) จะต้องมั่นใจในการศึกษาพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรม เพื่อเป็นการยืนยัน ส่งต่อหลักธรรมเหล่านี้สู่สาธารณะด้วยความเชื่อมั่นว่าดีมีประโยชน์ และเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่คนหมู่มากสอดคล้องกับพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนหมู่มาก..”

นัยยะของ 9 อธิบายได้ว่า

มติที่ 1 ว่าด้วย 9 หมายถึงพุทธคุณ 9 ว่าด้วยคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า มองได้เป็น 2 กรณี คือผู้นำองค์กร หรือผู้เรียนสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ จะต้องมีความสัมพันธ์ของผู้นำประจักษ์ พระพุทธเจ้า หรือผู้ศึกษาในสาขานี้ จะต้องมียศคุณแห่งผู้นำ มาพัฒนาตัวสร้างตนให้เป็นผู้นำ ผู้บริหารที่มีคุณสมบัติ มาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ประกาศเป็นเกียรติคุณแก่พระพุทธเจ้าและ พระพุทธศาสนา จากนั้นพัฒนามาเป็นแบบอย่างเป็นคุณสมบัติในฐานะผู้นำตามแนวพุทธ ในกรอบ 9 ประการ (1) ประพฤติตนดีเป็นแบบอย่าง (อรห) สัมมา สมพุทโธ ภควา

มติที่ 2 สังฆคุณ 9 ของพระสงฆ์ หมายถึง พระสงฆ์จะต้องดำเนินชีวิตให้เป็นแบบอย่าง เมื่อ เป็นผู้นำ ผู้บริหาร ผู้ตาม จะต้องเอาหรือนำองค์คุณเหล่านั้นมาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตให้ เกิดขึ้น จนกระทั่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตอย่างมีเป้าหมาย

บริบทอันว่าด้วย 9 ซึ่งในการสื่อสารต้องการสื่อสารเป็นพุทธคุณ 9 และสังฆคุณ 9 ที่เนื่อง ด้วยดอกบัวจำนวน 9 กลีบ ในส่วนนี้ให้ถอดความเกี่ยวกับคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า และคุณสมบัติ ของพระสงฆ์ในจำนวน 18 ประการมาเป็นองค์คุณเพื่อการปฏิบัติ เช่น อรหัง ต้องหมายถึงความเป็นผู้ ยึดมั่นในอุดมการณ์ของพระพุทธเจ้าในความหมายนี้ต้องสมาทานใน สองส่วนคือ นำมาเป็นแบบอย่าง กระทำตามและส่งต่อภาพลักษณ์อุดมการณ์เหล่านั้นให้เป็นการประกาศเกียรติคุณและยืนยันว่าสิ่ง เหล่าเป็นคุณสมบัติเพื่อการบริหารและการจัดการในนามศิษย์ของพระพุทธเจ้าเพื่อส่งต่อเป็นคุณงาม ความดีต่อสาธารณะ

ความหมายของกลีบดอกที่มีลักษณะแหลม และโค้งมน จะว่าด้วย “ปัญญา-Wisdom” ที่ แหลมคม แต่ความโค้งมน ก็เป็นสัญลักษณ์ของปัญญาที่มีความประณีประนอม (Soft Wisdom) อัน เป็นแนวคิดสมัยใหม่ไม่สุดโต่ง อันสอดคล้องกับคตินิยมของมหาวิทยาลัย ที่ว่า “**นตลี ปัญญาสมา อาภา**” แสงอันใดเสมอด้วยแสงแห่งปัญญาไม่มี ดอกบัวที่ปลายกลีบแหลมคม จึงสื่อถึงการศึกษา ภายในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะสาขาการจัดการเชิงพุทธที่จะต้องส่งเสริม พัฒนา สร้างกลไกเสริมให้ ผู้เรียนมีความรู้ มีความชาญฉลาด มีปัญญาในการบริหารจัดการองค์ตามหลักธรรมและหลักการ บริหารสากลส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้มีความฉลาดเป็นอาภรณ์เป็นนักบริหารที่มีความเป็นสากล และ สร้างชุดคิดทางการบริหารภายใต้กรอบทางพระพุทธศาสนา แต่เป็นการบริหารที่สากล ภายใต้ชุด ปัญญาสากลด้วย ความโค้งมนจะว่าด้วยปัญญา ที่ต้องค่อยเป็นค่อยไป หรือเป็น Soft Power ที่ นำไปใช้การบริหารที่ต้องอาศัย “**เมตตา-พรหมวิหาร**” เป็นเครื่องประคองให้เกิดความอดทน ถ้อยที ถ้อยอาศัย รองรับกระบวนการพัฒนาคนทั้ง 4 ระดับตามคติในทางพระพุทธศาสนา และใช้ความ แตกต่างของบุคคล สมาชิกในองค์กร ค่อยๆ พัฒนางค์กรให้ไปสู่เป้าหมายอย่างมีสติ ค่อยเป็นค่อยไป ตามแบบของความแหลม อันว่าด้วยปัญญา และความโค้งมน อันว่าด้วยเมตตา อดทน และมีสติ ประคองไปสู่เป้าหมายได้

สีกับสัญลักษณ์ของสีในสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

สีสัมพันธ์กับความเชื่อและเนื่องด้วยความเชื่อแตกต่างกันไปในแต่ละวัฒนธรรมดังกรณีสีดำกับบริบทของสังคมไทย ที่อาจเชื่อมกับคำว่า “อวมงคล” งานศพ หรืองานที่เนื่องด้วยความตาย หรือสีขาวเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ สีน้ำเงินในทวีปอเมริกาเหนือและยุโรป สีน้ำเงินหมายถึงความเชื่อถือ ความมั่นคง และอำนาจ และถือว่าเป็นสีแห่งธรรมชาติและความสงบสุข แต่มันยังสามารถแสดงถึงความหดหู่ ความโดดเดี่ยว และความเศร้าได้ ในตุรกี กรีซ อิหร่าน อัฟกานิสถาน และแอลเบเนีย ในวัฒนธรรมตะวันออก สีน้ำเงินหมายถึงความเป็นอมตะ ในขณะที่ในยูเครนหมายถึงสุขภาพที่ดี ในศาสนาฮินดู สีน้ำเงินมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับพระกฤษณะ เทพเจ้าแห่งความรักและความสุข

สีเขียว (Green) ในวัฒนธรรมตะวันตก หมายถึงความโชคดี ธรรมชาติ ความสดชื่น ฤดูใบไม้ผลิ ความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม ความมั่งคั่ง การขาดประสบการณ์ และความหึงหวง สีเขียวเป็นสิ่งต้องห้ามในประเทศอินโดนีเซีย ในเม็กซิโกมันเป็นสีแห่งชาติซึ่งแสดงถึงความเป็นอิสระ ในตะวันออกกลางสีเขียวหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ โชค และความมั่งคั่ง และถือเป็นสีดั้งเดิมของศาสนาอิสลาม ในวัฒนธรรมตะวันออก สีเขียวหมายถึงเยาวชน ความอุดมสมบูรณ์ และชีวิตใหม่ แต่ก็ยังหมายถึงความไม่ซื่อสัตย์ ในความเป็นจริงในประเทศจีน หมวกสีเขียวเป็นของต้องห้ามสำหรับผู้ชาย เพราะมันแสดงสัญลักษณ์ว่าภรรยาของพวกเขาได้ล่วงประเวณี!

สีแดง (Red) ในอินเดีย สีแดงเกี่ยวข้องกับความบริสุทธิ์ รากะ และจิตวิญญาณ ในทางตรงกันข้าม บางประเทศในแอฟริกา สีแดงนั้นเชื่อมโยงกับความตาย และสีแดงหมายถึงการรุกรานและความมีชีวิตชีวาในไนจีเรีย ในประเทศเยอรมนี สีเหลืองหมายถึงความอิจฉา แต่ในอียิปต์นั้นหมายถึงความสุขและความมั่งคั่งความหมายของสีเหลืองในเม็กซิโก

สีส้ม (Orange) หมายถึงฤดูใบไม้ร่วง การเก็บเกี่ยว ความอบอุ่น และการมองเห็นในวัฒนธรรมตะวันตก ในศาสนาฮินดูสีส้ม (สีส้มอ่อน) ถือเป็นสีมงคลและศักดิ์สิทธิ์ ในเนเธอร์แลนด์สีส้มเป็นสีของราชวงศ์ดัตช์ ขณะที่มันแสดงถึงเรื่องเพศและความอุดมสมบูรณ์ในโคลัมเบีย ในวัฒนธรรมตะวันออก สีส้มเป็นสัญลักษณ์ของความรัก สุขภาพ ความอ่อนน้อมถ่อมตน และสุขภาพที่ดี จีวรของพระสงฆ์มักเป็นสีส้ม

สีม่วง (Grey) มักเกี่ยวข้องกับราชินิกุล ความมั่งคั่ง จิตวิญญาณ และขุนนางทั่วโลก ในอดีตในประเทศญี่ปุ่นมีเพียงพระสงฆ์อันดับสูงสุดที่สวมเสื้อคลุมสีม่วงเท่านั้น สีม่วงเกี่ยวข้องกับความนับถือและศรัทธา และในศาสนานิกายโรมันคาทอลิก การสำนึกผิด

สีขาว (White) ในวัฒนธรรมตะวันตก สีขาวเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ ความสง่างาม ความสงบ และความสะอาด เจ้าสาวสวมชุดสีขาวแบบดั้งเดิมในงานแต่งงานของพวกเขา แต่ในประเทศจีน เกาหลี และประเทศในเอเชียอื่นๆ บางประเทศ สีขาวหมายถึงความตาย การไว้ทุกข์ และโชคร้าย และมักถูกสวมใส่ในงานศพ ในเปรูสีขาวเกี่ยวข้องกับเทวดา สุขภาพที่ดี และเวลา

สีเป็นคติความเชื่อที่อาจเชื่อและไม่เชื่อ ได้ทั้งหมด และมีผลต่อการออกแบบความเชื่อ พฤติกรรม การกระทำ และเป้าหมายของการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันไป ดังปรากฏในงานวิจัยของ เฉลิมชัย สุวรรณวัฒนา (2553) ในเรื่อง “สีในวัฒนธรรมคติความเชื่อของคนไทย” หรือในงานของ สมชาติ อนุกุล “วัฒนธรรมการใช้สีในสังคมไทย” ที่ให้นิยามของสีกับความเชื่อ ศาสนา อาหาร การ แต่งกาย ที่อยู่อาศัย ศิลปะ เป็นต้น ที่มีนัยยะต่อการเชื่อที่แตกต่างกัน รวมทั้งในบทความเรื่อง *Symbolism Of Colors And Color Meanings Around The World*(Shutterstock, 2015) หรือ ในหนังสือที่ให้ความหมายของสีกับความเชื่อเรื่อง *Colour in the Ancient Mediterranean World* (Cleland & Stears) (Deborah Ruscillo, 2007) รวมทั้งบทความที่ให้นัยยะของสีกับศาสนาเรื่อง *Color Symbolism in Hinduism* และเรื่อง *Color Symbolism in Christianity*(Western Oregon University, 2015) หรือสีกับพฤติกรรมและการเลือกที่จะบริโภคทางการตลาดดังในงานเรื่อง *The Psychology of Color in Marketing and Branding* (Ciotti, 2017) *Color meanings and the art of using color symbolism* (Lundberg, 2017) โดยทั้งหมดเป็นนัยยะของสีที่สัมพันธ์กับความ เชื่อและพฤติกรรมที่แสดงออกต่อสี ใช้สีเพื่อสะท้อนคิดแสดงอารมณ์หรือการตัดสินใจบริโภค เป็นต้น

ย้อนกลับมาที่สีที่เนื่องด้วยสัญลักษณ์ที่นำมาอธิบายและตีความ ดอกบัวสีขาว (White) และที่ ชมพู (Purple) สีขาวเป็นสีของความบริสุทธิ์ อันเป็นตัวแทนของวิสุทธิในพระพุทธศาสนาที่ต้อง ประกอบด้วยศีล สมาธิ ปัญญา ที่เนื่องด้วยความบริสุทธิ์ หรืออาจไปถึงความบริสุทธิ์ของพระพุทธเจ้า ที่เนื่องด้วยพระพุทธศาสนา สีขาวของดอกบัวเป็นสีขาว ที่สะท้อนความบริสุทธิ์ เป็นวิสุทธิคุณ บ่งบอก ถึงความบริสุทธิ์ในทางพระพุทธศาสนา

ในส่วนสีชมพูเป็นสีของความรัก และเป็นสีของมหาวิทยาลัย อันเกี่ยวข้องกับผู้สถาปนา มหาวิทยาลัย อันหมายถึงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 (พ.ศ.2411-2453/) แห่งราชจักรีวงศ์ พระองค์เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันอังคาร เดือน 10 แรม 3 ค่ำ ปีฉลู ตรงกับวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2396 ผู้สถาปนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2432 มีชื่อ เดิมว่า “มหาธาตุวิทยาลัย” และมีพระบรมราชโองการเปลี่ยนนามใหม่ว่า “มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย” เมื่อ วันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2439 โดยมีพระราชประสงค์จะให้เป็นอนุสรณ์เฉลิมพระ เกียรติยศของพระองค์สืบไป ดังนั้นวันเกิดวันอังคาร และสีประจำวันอังคารจึงถูกนำมาเป็นสี สัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัย รวมทั้งเมื่อเทียบกับสากลสีชมพูเป็นสีแห่งความรัก มิตรภาพ และความ ปรารถนาดี เมื่อไปอยู่ในดอกบัว เครื่องหมายของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ จึงเป็นเครื่องหมายว่า ผู้เรียนในสาขานี้จะต้องเป็นผู้มีความรักอันหาประมาณมิได้ต่อประชาชนสีที่ปรากฏจึงเป็นสีแห่งความ รัก อันหาประมาณมิได้ เป็นสีแห่งความรักมิตรภาพ ที่บริสุทธิ์อันผู้เรียนในมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือสาขา การจัดการเชิงพุทธจะพึงตระหนัก (สมณสัญญา) ว่าเราพึงทำหน้าที่ด้วยความรัก ความใส่ใจ และเป็น มิตรภาพที่บริสุทธิ์ปราศจากประโยชน์แอบแฝงโดยประการทั้งปวง สีในความหมายของสาขาวิชาการ จัดการเชิงพุทธ ต้องการสื่อสารในมิติของสีขาวตามสัญลักษณ์ที่ต้องการสื่อถึงความบริสุทธิ์ สะอาด และสงบในมิติของพระพุทธศาสนา รวมทั้งความรักที่ปรากฏในสีชมพู เพราะความรัก (เมตตา-ใน

พรหมวิหารธรรม) จะทำให้เกิดการส่งเสริมการบริหารจัดการตามกรอบเป้าหมายของสาขาวิชาเป็นลำดับต่อไป

สัญลักษณ์ กับเป้าหมายเพื่อการจัดการสู่การพัฒนาพระพุทธศาสนา

จากภาพรวมแนวคิดทางพระพุทธศาสนาในเรื่องการบริหาร หรือเน้นเฉพาะเรื่องการบริหารดอกบัวที่เป็นเครื่องหมายของสาขาการจัดการเชิงพุทธ (Buddhist Management) ที่ยกมา หากสะท้อนคิดผ่านหลักธรรม การบริหารจัดการตนเอง (ออตตปริหาระ) จึงเป็นเรื่องการบริหารเพื่อพัฒนาตนเองตามกรอบไตรสิกขาในพระพุทธศาสนา เป็นการพัฒนาเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับตนเองและสร้างประโยชน์ให้กับสังคมส่วนรวม ดังนั้นการศึกษาของพระสงฆ์จึงว่าด้วยเรื่องการพัฒนาตนเอง (ออตตประโยชน์) จากนั้นท่านมีความรู้สร้างประโยชน์ผ่านการสืบทอดรักษาพระพุทธศาสนา แล้วนำพระพุทธศาสนาไปสู่นานาชาติในวงกว้างมากขึ้นด้วย ดังนั้นเจตนารมณ์ของการบริหารจัดการ จึงเป็นการจัดการภายใต้การพัฒนาตนเองตามกรอบพระพุทธศาสนาก่อน การบริหารองค์กรคณะสงฆ์ตามภาระงานคณะสงฆ์หกด้านจึงเป็นงานต่อเนื่องที่จะพึงกระทำ ซึ่งก็จะครอบคลุมถึงการบริหารองค์กร (ปกครอง) การศึกษา และการสาธารณูปการ บริหารตนเองในฐานะเป็นศาสนทายาท การบริหารส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ต่อการบริหารความสัมพันธ์เชิงสังคม การบริหารศาสนศึกษา การเผยแผ่ และการสังคมสงเคราะห์ จึงว่าด้วยการบริหารตนเองร่วมกับชุมชนสังคม เพื่อส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันกับสมาชิกในสังคม (1) การจัดการในการศึกษาพระพุทธศาสนา และการบริหาร จะต้องส่งเสริมให้เกิดการขับเคลื่อนไปสู่ความเป็นพระพุทธศาสนาในองค์กร (2) ศาสตร์ของการบริหารและศาสตร์ของการปฏิบัติการเพื่อบริหารงานและกลุ่มภาระงานตามที่กำหนด “สมณะ” หรือนักบวชในพระพุทธศาสนาที่จะต้องเจตนารมณ์เพื่อส่วนรวมและหมู่คณะ สอดคล้องกับพุทธพจน์ที่เป็นหัวใจของการทำงานเพื่อสังคมและส่วนรวมที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์” (วิ.ม. (ไทย) 4/32/40-เรื่องส่งพระอรหันต์ 60 รูป ไปประกาศศาสนา)

สรุป

ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา ที่เกิดจากการตีความและให้คำอธิบาย ดอกบัวอันเป็นสัญลักษณ์หรือ Logo ที่สื่อความเป็นสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ออกแบบและร่วมคิดโดย ดร. ประสิทธิ์ พุทธศาสนศรัทธา และพระมหากฤษฎา กิตติโสภโณที่ต้องการสื่อสารแนวคิดทางพระพุทธศาสนาภายใต้เลข 3 พระรัตนตรัย (พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์) และไตรสิกขา (วิถิพัฒนาคนตามแนวพุทธ) อันว่าด้วยศีลสมาธิปัญญา 6 อันหมายถึง คุณของพระธรรม (แนวปฏิบัติ/คุณสมบัติของหลักการ) ที่เที่ยงตรง ไม่เปลี่ยนแปลง และให้คุณสมบัติอันดีงามแก่ผู้ปฏิบัติตามและเผยแผ่ส่งต่องานคณะสงฆ์ 6 ด้าน ที่ทำหน้าที่เพื่อพัฒนาตน พัฒนาคณะ และพัฒนาชุมชน สังคมประเทศชาติผ่านงานคณะสงฆ์ 6 ด้าน และหน้าที่ของความนักบริหารตามหลักทศ 6 ที่เป็นผู้บริหารต้องให้ความสำคัญและ

บริหารอย่างรอบด้าน ภายใต้แนวคิดอยู่ใกล้ เห็นใกล้ อยู่สูง เห็นต่ำ รวมทั้งเลข 9 จากพุทธคุณอันเป็นองค์คุณสมบัติของพระพุทธเจ้า องค์คุณของพระสงฆ์ โดยผู้บริหารจะต้องปฏิบัติตนเผยแผ่องค์คุณเหล่านี้ เพื่อประกาศเกียรติคุณรวมทั้งปฏิบัติตนตามองค์คุณเหล่านั้นให้เป็นแบบอย่างและน่าจดจำ ทำให้เป็นบุคลิกของนักบริหารตามหลักพุทธคุณ และสังฆคุณ ดังนั้นหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธจึงมุ่งผลิตพระสงฆ์ชาวพุทธ ที่จะเป็นบัณฑิตในสาขานี้ ให้มีระบบคิด วิสัยทัศน์ทางการบริหาร และมีบุคลิกภาพที่มีพุทธอุดมคติ (สมณสัญญา/อง.ทสก. (ไทย) 24/101/242-สมณสัญญาสูตร) มีคุณภาพที่จะบริหารจัดการอย่างมีเป้าหมายตามหลักพุทธธรรมและพระพุทธศาสนา เพื่อให้องค์กรมีความก้าวหน้า พัฒนา ปรับตัว และเรียนรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงต่อสิ่งใหม่ ๆ เสมอ เท่าทันต่อภาวะการณ์ของการเปลี่ยนผ่านอย่างเข้าใจ รวมทั้งธำรงรักษาไว้ซึ่งจริยธรรมทางศาสนา จริยธรรมทางสังคม มีความกล้าหาญทางจริยธรรมในทุกมิติ ตระหนักถึงการบริหารจัดการในองค์กรสมัยใหม่ ที่มีธรรมาภิบาล โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ชาวพุทธ สังคม และประเทศชาติในองค์กรรวม และอย่างไม่จำกัด ตามกรอบพุทธพจน์ที่ว่า **“จงจาริกไปเพื่อประโยชน์ สุขแห่งมหาชนหมู่มาก”** ทำให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม ไม่จำกัดว่าใคร ที่ไหนอย่างไร ซึ่งคงจะเป็นเป้าหมาย และหมุดหมายของ Logo ที่เป็นรูปดอกบัว 9 กลีบ สีขาวผสมสีชมพู ที่เป็นสัญลักษณ์ของบัณฑิต ในสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

เอกสารอ้างอิง

- ก่องแก้ว วีระประจักษ์. (2005). วัชรกลางดอกบัวแปดกลีบ. *ศิลปากร*, 48(5), 103-105.
- เฉลิมชัย สุวรรณวัฒนา. (2553). *สีในวัฒนธรรมคติความเชื่อของคนไทย* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชาญคณิต อารมณ. (2009). เจดีย์วัดลุ่มช้างร้างในวัดพระแก้วดอนเต้า นครลำปาง: ข้อเสนอแนะรูปแบบเจดีย์ยอด ทรงดอกบัวตูม. *ศิลปากร*, 52(5), 48-57.
- ชำนาญ เกิดช่อ. (2559). *บัว 4 เหล่า หรือ บัว 3 เหล่า*. วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. สืบค้น 12 ธันวาคม 2560, จาก <http://pbs.mcu.ac.th/D-327-332.pdf>
- ติก แสนบุญ. (2012). พระธาตุดอกบัวตูม รสนิยมแห่งศิลปะสายราชสำนักจำปาสัก. *ศิลปวัฒนธรรม*, 33(8), 32-35.
- ที.ทาทากะ. (2009). เจดีย์ยอดทรงดอกบัวตูม วัดโตนดหลาย อ.สรรคบุรี จ.ชัยนาท: การเกี่ยวข้องกับศิลปะสุโขทัย และศิลปะอยุธยา. *กระแสวัฒนธรรม*, 10(17), 13-23.
- ธนเดช ทิวไผ่งาม. (2015). การเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของผู้หญิงในงานเขียนของชูลงและอันหนีเป่าเป้ย จากเรื่อง เมียหลวงเมียน้อย และดอกบัว. *วารสารการวิจัย กาสะลองคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 9(2), 81-93.

- นงนุช ภู่มาลี. (2011). ฐานบัวลูกแก้วอกไก่ของปราสาทในศิลปะขอมสมัยเมืองพระนคร. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 3(1), 114-140.
- ปวีณา บุหร่า. (2018). เจดีย์ทรงยอดดอกบัวตูม วัดเจดีย์ยอดทอง จ.พิษณุโลก: หลักฐานทางศิลปกรรมในยุคสุโขทัย. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 14(1), 141-162.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2012). สยามวิบัติเพราะเห็นอเมริกันเป็นดอกบัว. *วารสารเมืองโบราณ*, 38(2), 7-10.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2004). เจดีย์ยอดทรงดอกบัวตูมกับเจดีย์วัดพระคลัง : ความแตกต่างทางด้านรูปแบบและยุคสมัย. *วารสารดำรงวิชาการ*, 2(4), 112-119.
- _____. (2004). เจดีย์ยอดทรงดอกบัวตูมกับเจดีย์บิรวาร : แผนผังและวิวัฒนาการ. *วารสารเมืองโบราณ*, 30(4), 88-99.
- _____. (2005). “ฐาน "บัวลัย" ในวัฒนธรรมทวารวดี : ที่มา ความหมาย และความสัมพันธ์ทางด้านรูปแบบจากอินเดียสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้”. *วารสารดำรงวิชาการ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 4(2), 28-44.
- สมชาติ อนุกุล. (2560). วัฒนธรรมการใช้สีในสังคมไทย. สืบค้น 12 ธันวาคม 2560, จาก http://human.tru.ac.th/human_culture/download/c0010.pdf
- สรณีย์ สายสร. (2560). ดอกบัวในเปลวเพลิง : แนวทางการสร้างสันติภาพท่ามกลางเปลวสงครามของ ดิชนัทธันท์ภิกษุเซนแห่งเวียดนาม. *วารสารมนุษยศาสตร์*, 24(1), 80-111.
- อ้อมใจ วงษ์มณฑา. (2009). ดอกบัว จากโคลนตมสู่ความนิยมบูชา. *วารสารรัฐสภา*, 30(2), 24-28.
- Ciotti. (2017). *The Psychology of Color in Marketing and Branding*. Retrieved March 20, 2017, from <https://www.helpscout.com/blog/psychology-of-color/Color meanings and the art of using color symbolism>
- Deborah Ruscillo. (2007). *Color in the Ancient Mediterranean World* by Liza Cleland; Karen Stears; Glenys Davies Review. *American Journal of Archaeology*, 111(2), 371-373.
- Lundberg. (2017). *Color meanings and the art of using color symbolism*. Retrieved March 20, 2017, from <https://99designs.com/blog/tips/color-meanings/>
- Shutterstock. (2015). *Symbolism Of Colors And Color Meanings Around The World*. Retrieved March 20, 2017, from <https://www.shutterstock.com/blog/color-symbolism-and-meanings-around-the-world>
- Western Oregon University. (2015). *Color Symbolism in Hinduism*. Retrieved March 20, 2017, from <https://wou.edu/wp/exhibits/files/2015/07/hinduism.pdf>